

Kako elegantno izrisati podobo identitete

Državni simboli *Nezadovoljstvo obstaja, toda pot do morebitne nove slovenske zastave, grba, znaka in vsega drugega se zdi zapletena*

Ko se je igralka Mila Kacič v pogovoru za *Delo* leto dni po slovenski osamosvojitvi spominjala nekdanjih razlik med lokalnimi ljubljanskimi dialekti, je ponudila primer: »V starih časih je bila velika razlika že med trnovsko in šentjacobsko faro. Iz mladosti se spominjam procesij. Ko so čakali nanje, je kdo pritekel in zavpil: 'Že greja pa fana noseja!'« O tem, kakšna slovenska zastava vihra od osamosvojitve, ima skoraj vsakdo svoje mnenje. Ni jih malo, ki bi jo iz različnih razlogov zamenjali (pa še grb). Za enega od zadnjih predlogov je poskrbel nekdanji *Delov* novinar Tomaž Švagelj.

IGOR BRATOŽ

Oblikovalec vidnih sporočil, grafični oblikovalec Tomato Košir, je lani aprila, ob dnevu slovenske zastave, v pogovoru na *Valu 202* verjetno povzel večinsko stališče tistih, ki z zdajšnjimi državnimi simboli niso zadovoljni. Povedal je: »Slovenska zastava je bila oblikovana v naglici, brez tehtnega premisleka stroke. Tej ni bila dana zadostna priložnost, da ustvari državne insignije, ki zadevajo sodobno državo.«

Pomembnost historičnega pristopa

Tomaž Švagelj, nekdanji novinar *Delove* redakcije Znanost, je letos izdal knjižico *Slovenski simboli*, v njej je ponudil svoj predlog novih državnih simbolov. Med uvodnimi opazkami Švagelj navede: »V zvezi s slovenskimi državnimi simboli je še vedno veliko, milo rečeno, nesporazumov. Tako je predvsem zato, ker so mnogi amaterski in zlasti poklicni grafični oblikovalci zelo za dizajnerski pristop, ta pa v najboljšem primeru vodi v tako imenovani poslovni ali korporativni dizajn [...] Edina alternativa dizajnerskemu pristopu je kajpada historični pristop. Pri tem je treba izhajati iz tradicije, kakršnakoli ta že je in ne glede na to, kako dolga je oz. kdaj se je začela. Ugovor temu se glasi, da Slovenci nimamo historičnega grba in da je historični pristop zato zgrešen oziroma ga ni

mogoče uporabiti. Prvi del stavka je pravilen, drugi napačen.«

Švagelj izhaja iz Triglava, ki mu je kot nacionalnemu simbolu doslej dal najpopolnejšo obliko arhitekt Branko Simčič. »Na tem pravem in izvirnem atributu morajo temeljiti znak RS – ki ga kljub preteklim javnim razpisom za grb, znak in zastavo še vedno nimamo –, potem oznake slovenske vojske, civilna pomorska zastava, osnovnošolski

*Trideset let se
pritožujemo in se
počasi navajamo.
Takšni smo pač.*

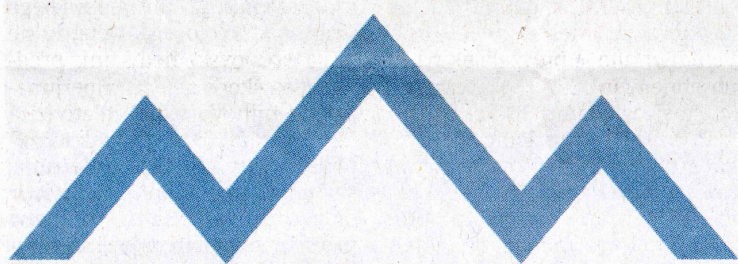
JURE APIH

učbeniški emblem, popravki sedanjega državnega grba itd.« Švagljeve predlog zastave prinaša šestokrako zvezdo na širšem srednjem polju. V razlagi predloga je avtor zapisal: »Taka, kot je, bi se namreč dovolj razlikovala od ruske in slovaške, ne da bi hkrati tajila svoj izvor. Zadoščeno bi bilo torej tako distinktivnosti kot historičnosti, dvema od štirih temeljnih pogojev za dobro državno zastavo.«

Navezava na zgodovinsko zastavo slovenskega naroda

Aleksander Hribovšek, vodja društva Heraldica Slovenica, ki ima status nevladne organizacije na področju kulturnih dejavnosti, od letos tudi na področju raziskovalne dejavnosti, je o Švagljevem predlogu povedal, da »gre za zanimivo razmišljanje, ki seveda izboljša izrazitost zastave države. Bela zvezda na modrem polju je smiselna rešitev, nisem pa povsem prepričan, ali je celotna konstrukcija dovolj velik odmik od ruske zastave, da bi zagotovila tudi ustrezno unikatnost in mednarodno prepoznavnost podobe. Vsekakor je ideja boljša od aktualne zastave države in še vedno dovolj navezana na zgodovinsko zastavo slovenskega naroda iz leta 1848. Spremenjeno razmerje modre barvne proge je zelo harmonično.«

V enem od predlogov novih slovenskih državnih simbolov izpred



Znak, stilizacija Triglava, iz predloga za celotno grafično podobo javne uprave studia Gigo design iz leta 2009

TRAJNOST JE MODERNA, TRADICIJA PA DRAGOCENA

Publicist in pisatelj Jure Apih, kreativni direktor prve prave oglaševalske agencije pri nas, Studia Marketing Delo, in nekdanji predsednik uprave Dela, je ob premisleku o morebitnih novih državnih simbolih zapisal: »Res je, podoba Slovenije ni dobra. Grb, ki spominja na *ferijalni savez*, zastava, ki bi lahko bila ruska, ime med Slovaško in Slavonijo. Trideset let se pritožujemo in se počasi navajamo. Takšni smo pač. Dosledno izpeljana celotna podoba organizacije je vedno tudi dokaz njene sposobnosti in doslednosti.

Vizualne podobe države ne moremo menjati kot srajce. Trajnost je moderna, tradicija pa dragocena. Ko se podoba v vseh svojih pojavnostih zaleže v vse pore, jo je težko in drago spreminjati. Smiselnost spreminjanja državne pojavnosti se kaže le takrat, kadar je sestavni del pomembnih in usodnih širših sprememb, kadar demonstrira novo pot, novo odločenost, nov značaj. Ko se bomo nekoč morda izvili iz pubertete, spremenili volilni sistem in prepustili državo državljanom, ko bomo novo samozavest zapisali v ustavo, bo lahko priložnost, da se svetu predstavimo v novi preobleki, lahko tudi z grbom in zastavo, ki se ju ne bi več sramovali.«



Smiselnost spreminjanja državne pojavnosti se kaže le takrat, kadar je sestavni del pomembnih in usodnih širših sprememb, je prepričan Jure Apih. FOTO ROMAN ŠIPIĆ

več kot desetletja, ki ga je ministrstvo za javno upravo zavrnilo, so bile navedene različne slabosti in nepravilnosti: »Grb heraldično in veksilološko ni pravilen, saj vsebuje neenakomerne linije (črte), ki so dovoljene samo simbolom zgodovinskega porenja (500 let ali več). Grb vsebuje štiri barve (modra, rdeča, bela in rumena), praviloma naj bi imel največ tri. [...] Grb ne predstavlja podobe celotnega slovenskega naroda, ampak samo tri dežele: Triglav (Gorenjska), tri zvezdice (celjska regija) ter morje (južna Primorska oz. slovenski del Istre).«

Šesterokraka zvezda – dva Triglava

Kreativec, avtor in predavatelj Aljoša Bagola je v izjavi za *Delo* opozoril: »Živimo v času novih (spolnih) identitet in osebnostnih izražanj, v času raztreščenih informacij in dezinformacij, v času, ko našo tradicionalno identiteto, ki si jo (obli)kujemo tudi z izbiro poklica in kariere, ogroža umetna inteligenca, predvsem pa tekmo vsak dan neprizanesljivo narekuje ekonomija pozornosti. Na vse kriplje se moramo potruditi, da si je zagotovimo dovolj, naj gre za vplivneže, zvezdnike, poslovneže ali politike, in ne nazadnje tudi same države. Zato je v času družbenih omrežij in novega vizualnega koda, ki so ga vnesla, na mestu tudi vprašanje (us)trezne spremembe državnih simbolov. Toda preden začnemo navijati za fluorescentne zastave s čustvenčki namesto grbov (kar bi gotovo dobilo veliko pozornosti), spomnimo, da je bistvo človeške izkušnje povezovanje v skupnost, in ko si ta izbere simbol, tako dobi tudi patrona, zaščitnika. Kar nas

pripelje še do ene temeljne človeške potrebe – tiste po psihološki varnosti. Simboli in arhetipi – in ti pogosto naseljujejo mestne in državne grbe in zastave – po mnenju psihoanalitika Carla G. Junga odigrajo tudi pomembno psihološko vlogo, saj niso le krancljanje identitete, ampak predstavljajo tudi pomembno psihološko zavetje in pribežališče.

To bi si tudi želel, da naša država (p)ostane napredna, zavzeta in prizadevna, s spoštovanjem do svojih korenin. Da za to prizadevanje potrebujemo novo zastavo, pa nisem povsem prepričan.

ALJOŠA BAGOLA

Poglejmo na hitro tudi med druge zastave – identitete sodobnih blagovnih znamk, ki nemalokrat uporabljajo tradicionalne simbole, ki sprožajo asociacije na moč, dinamičnost in prevlado. Če je kdaj prej še veljalo, da morajo biti prizadevanja pri oblikovanju celostnih podob in identitete znamk podvržena strokovnosti in pravilom, kot tudi, da je za razvoj tega treba veliko časa in obrtniškega znanja, sodobni lastniki ravnajo podobno rokohitrsko, kot so očitali oblikovalcem zastave in grba ob naši osamosvojitvi. Elon Musk je likovno prenovo twitterja v x naročil kar

v tuitu in povedal, da bo uporabil najboljši logotip, ki ga bo prejel do polnoči. Če se moram torej odločiti med Muskom in Jungom, bom zastopal stališče slednjega in vztrajal, da država potrebuje poistovetljive simbole.

Triglav v grbu ima mitološki značaj ter odzvanja verovanju in potentnosti naših prednikov, na ramenih katerih naša zgodovinsko trdoživa sodobna identiteta tudi počiva. Če pogledam predlog Tomaža Švaglja, v katerega se nisem posebej poglobljaj, se mi šesterokraka zvezda sešteje v dva Triglava – eden je obrnjen v nebo in stremlje k zvezdam, drugi pa je ukoreninjen, prizemljen in na 'realnih tleh'. To bi si tudi želel, da naša država (p)ostane napredna, zavzeta in prizadevna, s spoštovanjem do svojih korenin. Da za to prizadevanje potrebujemo novo zastavo, pa nisem povsem prepričan.«

Za posodobitev pravil ravnanja z državnimi simboli

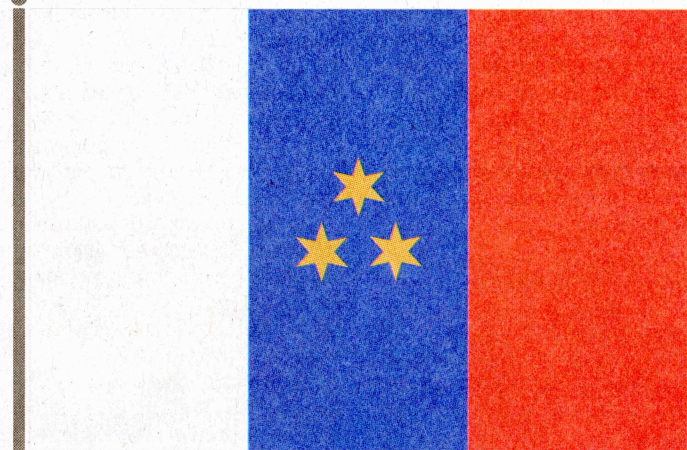
Nekateri predlogi, o katerih se je že razpravljalo ali se bo o njih še odločalo, ne zadevajo novih državnih simbolov, ampak rabo zdajšnjih: poslanska skupina SDS je v parlamentarno proceduro lani jeseni vložila predlog zakona o državnih simbolih, s katerim si želijo spodbuditi državljane k pogostejšemu izobešanju zastave ter hkrati prepovedati javno povečevanje vseh simbolov totalitarnih režimov. Novelo pripravljajo tudi v društvu Heraldica Slovenica. Aleksander Hribovšek je razložil, da želi njihov predlog izboljšati praktično uporabo obstoječe zastave, med cilji je tudi »posodobitev pravil ravnanja z državnimi simboli skladno z uveljavljenimi grboslovnimi,

zastavoslovnimi in muzikološkimi standardi«, predlagajo tudi legalno vertikalno izobešanje zastave,

ki je trenutno prepovedano (pa se kljub temu izvaja v nasprotju z zakonom).



Predlog Tomaža Švaglja temelji na historičnem pristopu. FOTO TOMAŽ ŠVAGELJ



Oblikovalec Ranko Novak je na natečaju leta 2003 predlagal zastavo z vertikalnimi barvnimi polji. FOTO RANKO NOVAK